

Cet, 24-10-2024, 21:55:23

Potpore

Svoju članarinu ili potporu za Portal HKV-a možete uplatiti i skeniranjem koda.

Otvorite svoje mobilno bankarstvo i skenirajte kod. Unesite željeni novčani iznos. U opisu plaćanja navedite je li riječ o članarini ili donaciji za Portal HKV-a.

Komentirajte

Telefon

Radi dogovora o prilozima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj +385-95-909-7746.

AKT

AKT d.o.o.
knjigovodstvo
i porezne
usluge

01/370-8106
akt@zg.t-com.hr

Sokolska 37
Zagreb

Poveznice

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (2)

Objavljeno: 06. kolovoza 2024.

2 komentara

Nizanka u deset nastavaka predstavlja djelovanje katoličke novinarke i intelektualke Smiljane Rendić (1926. – 1994.) u razdoblju dramatičnih promjena u Katoličkoj Crkvi i hrvatskom društvu u 20. stoljeću. Premda priznata i cijenjena kao novinarka, vatikanistica, prevoditeljica, judaistkinja i književnica, tijekom svojih triju desetljeća javnoga angažmana – ponajprije preko „Glasa Koncila“ – iskusila je političke progone, ali i nerazumijevanje unutar crkvenih struktura. U svojem je javnom poslanju često bila jedini ženski glas u kleričkim krugovima.

Začetnica originalnih novinarskih vrsta

Savjeti Smiljane Rendić dvojici mlađih svećenika – Vladimиру Pavliniću i Živku Kustiću – koji su bili „motor“ novoga katoličkoga dvotjednika „Glasa Koncila“ brzo su prerasli u stalnu novinarsku suradnju. Sa svojim prijedlozima kako poboljšati „Glas Koncila“ Rendić se javila krajem 1963., a već početkom 1964. postala je stalna suradnica lista. U početnim godinama zbog „prijeforma“ novina iz Rijeke često putovala u Zagreb. Sve do kraja svojega života 1994. Rendić će biti vezana uz „Glas Koncila“.

Prvo pismo kojim se Rendić javila uredništvu u jesen 1963. bilo je zapravo i prijedlog članka. Iz forme „reportažnoga članka“, kako je to Rendić često nazivala, izrast će njezina rubrika „Mi, ovdje“, koja je izlazila od 1964. do 1967. i postala razlog rane popularizacije „Glasa Koncila“ jer je vjerodostojno prikazivala svakidašnjicu i borbe „običnih vjernika“ u ateističkom društvu. Ali Smiljanin put do objavljivanja prvoga teksta u toj rubrici bio je također prožet određenom dramatikom.

Forma članka nije odgovarala formi novina?

Naime, urednik Pavlinić isprva je bio pomalo skeptičan – forma članka nije odgovarala formi novina, čiji su prvi brojevi još uvijek bili koncipirani uglavnom biltenski, s fokusom na zbijavanja s Drugoga vatikanskoga koncila. Uostalom, prvi su brojevi „Glasa Koncila“ bili u manjem formatu, otprilike A4, a od božićnoga izdanja 1963. list je počeo izlaziti u većem, A3 formatu.

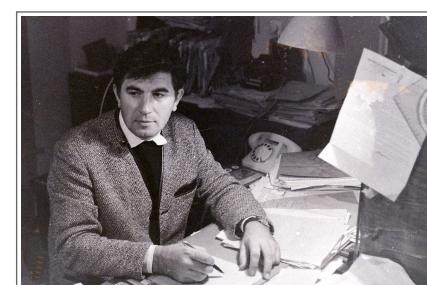
Rendić je 1963. prijedloge tekstova slala i drugim tada osnovanim katoličkim glasilima, među kojima je bio i „Glasnik sv. Antuna Padovanskoga“, koji je uredio franjevac Ivo Ćuk. Mudri ju je franjevac iz opreznosti morao „držati na ledu“. Naime, Rendić je tim člancima koji su nadilazili strogo informativnu formu vrlo lako mogla otkliznuti u ono što bi komunistički režim tumačio kao „politiciranje“. U pismu angažiranom predratnomu katoličkomu laiku i odvjetniku Lavu Znidariću 24. listopada 1964., koje se čuva u ostavštini Smiljane Rendić u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu, Rendić o o. Ćuku i suradnji s „Glasnikom“ piše s prizvukom razočaranosti: „Pru moju reportažu tipa „Mi ovdje“ držao je neobjavljeni tri mjeseca, a drugu dva, i tu drugu štampao je nemilo iskasapljen, nakon što je pošao pitati zagrebačkog javnog tužioca je li opasno to štampati.“

Pisanje u epohi prividne liberalizacije

Valja razumijeti suzdržanost dvaju svećenika, o. Ćuka i Pavlinića. Naime, ni jedan urednik netom osnovanoga lista, osobito onoga koji je u komunističkom sustavu nosio epitet katolištva, nije si htio natovariti breme „uplitanja“ u političke stvari. Iako se u hrvatskoj historiografiji danas počesto o šezdesetima, osobito nakon pada Aleksandra Rankovića 1966., govorio kao o desetljeću liberalizacije Jugoslavije, proces popuštanja pritiska imao je vrlo ograničene dosege. Primjerice, neki od protagonisti zbijavanja u medijima i kulturi u tom razdoblju, poput urednika „Vjesnika“ Božidara Novaka, u svojim sjećanjima s „laudama“ pišu o godinama koje su prethodile Hrvatskom proljeću, ali u tim sjećanjima propuštaju spomenuti i da su tijekom svih godina „liberalizacije“ glede svojega pisanja i uredovanja bili primorani „konzultirati“ različite „partijske forme“. Uostalom, dva ključna medijska konglomerata u ondašnjoj Socijalističkoj Republici Hrvatskoj – spomenuti „Vjesnik“ i RTV Zagreb (današnji HRT) simbolično su bili udaljeni petnaestak minuta laganoga hoda od „Kockice“ u zagrebačkom Prisavlju.

Upornost i jedinstveni temperament

No Rendić je, po svojem rođenju i odrastanju temperamenta i hrabri Splićanka, ostajala uporna. Iz Rijeke je, gdje je radila u časopisu „Pomerstvo“, pritisnula uredništvo „Glasa Koncila“ da se počnu objavljivati i novinarske forme koje su izlazile iz okvira uobičajenih. Njezina je inicijativa rađala i otpore među uredništvom na Kaptolu. U pismu od 1. siječnja 1964., koje se čuva u Arhivu Glasa Koncila, svećenik Pavlinić piše Rendić: „Zar se ne bi vlastita osoba mogla afirmirati i prezentirati na neki skromniji način? Kad ste u pismu uz poslane članke u svemu tome dostigli kulmen, zaista ste nas naveli na zaključak da se s Vama, nažalost, nećemo moći mirno ni normalno sporazumijevati. Svojim ste pismima pokazali da se s Vama naprosto ne može ni o čemu nimalo razgovarati, jer Vi sve znate, jer ste o svemu mnogo razmišljali, jer ste dobivali takva i tolika priznanja od tih i tih autoriteta.“

Iako je nakon toga pisma Rendić, čini se, ublažila svoj nastup prema urednicima „Glasa Koncila“, nije odustajala. Njezina je vizija „Glasa Koncila“ – ono u što će list napokon i prerasti – bila nešto više od biltenskoga izvjestitelja o događanjima u Crkvi. Zato je inzistirala i na drugim formama. Uostalom, u Pavliniću i Kustiću prepoznačala je potencijal da „Glas Koncila“ povede u tom smjeru. O tome govori pismo iz Arhiva Glasa Koncila koje je Rendić poslala Pavliniću 4.

HR kalendar

- 24. listopada 1695. rođen Đuro Bašić
- 24. listopada 1921. rođena Srebrenka Sena Jurinac
- 24. listopada 1955. umro Tomislav Krizman
- 24. listopada 1991. – ratna zbijavanja
- 24. listopada 1993. – ratna zbijavanja
- 25. listopada 1478. umrla bosanska kraljica Katarina Kosača-Kotromanić
- 25. listopada 1883. rođen Nikola Bubalo
- 25. listopada 1991. – ratna zbijavanja

Pretraži hkvr.hr

POBOLJŠAO Google

Kontakti

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044

Elektronička pošta Tajništva
tajnistvo@hkvr.hr

Elektronička pošta Uredništva
urednistvo@hkvr.hr

Snaženje

Svi
članci
na
Portalu
su

smješteni ovisno o
sadržaju po rubrikama.
Njima se pristupa preko
glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne
mogu tako naći, i tekst i
slike na Portalu mogu se
pretraživati i preko
[Googlea](#) uz upit (upit treba
upisati bez navodnika):
„[traženi_pojam](#)
site:hkv.hr“.

Administriranje[Odjava](#)

siječnja 1964.: „Vi meni jeste pisali da se ne osjećate sposobnim za novi **Kultura** to još ne znači da i stvarno jeste nesposobni, i kad sam Vas pokušala u to razvjetiti, učinila sam to **vidu izvjesna** svoja novinarska i ‘poslovnotražnička’ iskustva sa svoga radnoga mjesta, koja su prilično slična Vašem slučaju. Ja sam naime vidjela svojih kolega i suradnika svoga lista (misli na časopis „Pomorstvo“, nap. a.) koji su uvjereni da kao novinari ne vrijede ništa, a zapravo pišu stvari bolje i korektnije od izvjesnih trostrukih doktora kojima ja moram ispravljati rukopise.“

„Službenik društvenog sektora“ u katoličkom tisku

U njezinu inzistiranju očitovala se dvojaka hrabrost. Prije svega, ona je itekako bila svjesna da popuštanje političkoga pritiska i otvaranje kakva-takva prostora za slobodnije izražavanje u kulturi i medijima, ima vrlo jasno određene granice. U trenutku u kojem bi takva „sloboda“ ugrozila svevlast Saveza komunista, taj bi se proces brzo zaustavio. Jasno, kao suradnica katoličkoga glasila Rendić je i u tom smislu imala sužen manevarski prostor. Sve što je bilo katoličko u javnom prostoru u komunističkoj se Jugoslaviji promatralo s „filterima“ koji su bili posebno osjetljivi na pojave poput „kleronacionalizma“ ili, još gore, „klerofašizma“.

O tome je godinama poslije, u pismu od 16. listopada 1970. franjevcu Ljubi Hrgiću, koje se čuva u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu, Rendić pisala: „Pitate me zašto sam prije pisala pod pseudonimom. Pa zato da zaštitim svoj službenički kruh, to jest: ja sam počela pisati u hrvatskoj katoličkoj štampi 1963., bilo je to još doba rankovićevske, pojava službenika društvenog sektora koji se angažira u pisanju za katolički tisk. Bila je u nas tada posve nova, nezapamćena od rata ovamo; i ja nisam znala kako će to svršiti, hoće li moja radna organizacija i državna policija i državna vlast uopće htjeti tolerirati tako nešto. Jest istina da ni onda nije bilo nikakva pozitivnog zakona koji bi službeniku društvenog sektora priječio pisati u katoličkom tisku, ali znate kako je bilo, postojali su načini, mimo zakonskih, da se čovjeka onemogući, izbaciti iz službe ili u najmanju ruku podvrgne teškim presijama“. Te su Smiljanine rječi imale zapravo prorčansku težinu – zbog svojega pisanja, premda ne izravno zbog „Glasa Koncila“, ona će malo nakon toga biti i suđena. Povod je bio članak „Izlazak iz genitiva ili drugi hrvatski preporod“, objavljen u časopisu „Kritika“.

Između tabora „konzervativaca“ i „progresista“

S druge strane, kada se 1964. odvažila surađivati s „Glasom Koncila“, Rendić je bila itekako svjesna da angažmanom u katoličkim novinama ona ulazi i u katoličku javnu arenu, koja je također bila iznimno napeta. Drugi vatikanski koncil pokrenuo je i različita „preslagivanja“ u crkvenim redovima.

Brzo su se formirali tabori „konzervativaca“ – onih koji su bili za postupne promjene, uz određenu dozu nepovjerenja – i „progresista“ – onih koji su u promjenama vidjeli Crkvu koja je okrenuta djelovanju u будуćnost, ali i pomalo nekritički očekivali previše od tih promjena. Uostalom, ulazila je u krugove koji su izrazito klerički. Nije bila ni redovnica, a ni udana. Iz mladenačkih dana nosila „aureolu“ angažmana u katoličkom laikatu, ponajprije kroz društvo „Domagoj“. Angažman u katoličkom laikatu jednim je krugovima u Crkvi mogao biti simpatičan, a drugima baš i ne. Naime, između „domagojevaca“ i „križara“ u predratnom je vremenu vladala velika podijeljenost i suprotstavljanje.

Novost koju se nije moglo ignorirati

No unatoč svim tim ne baš ohrabrujućim „parametrima“, uredništvo „Glasa Koncila“ odvažilo se i promijenilo mišljenje. Odlučilo se upustiti u hrabar projekt suradnje sa Smiljanom Rendićem.

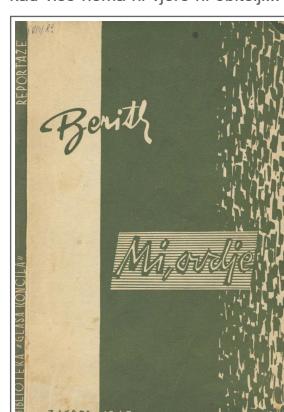
Prvi tekst u rubrici „Mi, ovdje“ objavljen je u broju „Glasa Koncila“ od 26. siječnja 1964. Naslov udaran i hrabar – „Čovjek koji je podnio misu“. A tekst još hrabriji i sadržajniji, spoj književnoga i novinarskoga stila. Bilo je nemoguće ignorirati takvu novost na stranicama ispunjenim vijestima kakav je tada još uvijek bio „Glas Koncila“. Radnja priloga „Čovjek koji je podnio misu“ događa se u predvečerje, u središtu Rijeke, prije mise polnoćke. Rendić čitateljima prepričava susret i razgovor s čovjekom, njezinim znacem s posla koji je vjerski neopredijeljen. Ujedno, on je i partizanski borac, nositelj ratnih odličja. Osim što je u tekstu ugradila odnos vjernika i onih koji se tako ne osjećaju, u predstavljanju slučaja „Čovjeka koji je podnio misu“ Rendić je čitateljima pokazala i svoj temperament. O tome svjedoče redci:

- „Dobra večer. I Vi ste večeras sami.
- To nije isto, pariram ja. Vi luteate ulicama a ja nekamo idem.
- Kako znate, da ja samo lutam ulicama?
- Jer hodate vrlo neangažirano.
- On se smije:
- A kamo Vi idete?
- Na misu.
- Da, veli on a smijeh mu se gasi kao žigica. Danas je Božić. Neizdrživo.
- Što je neizdrživo?
- Božić. Božić čovjeka bez obitelji i bez vjere.“

Kako je Rendić postala glasovita „Berith“

Rendić je svojega sugovornika u tekstu do kraja ogolila. „Kad imаш obitelj, možeš nekako i bez vjere: iživljuju se običaji, osjećaš da si ipak u nečemu ukorijenjen, da nisi list na vjetru“, uzvratio je na njezinu provokaciju i dodoao: „Ali kad više nema ni vjere ni obitelji... Ostaju samo sjećanja, uspomene na vrijeme kad je sve to još postojalo. Ne misli se na to cijelu godinu. A onda dođu ovi blagdani i razbijaju te na komade.“ U tekstu Rendić daje iznimno važnu poruku – unatoč početnim premišljanjima i otporima kod njezina sugovornika, ona ga uspijeva nagovoriti da ode na misu. I tako je on postao „Čovjek koji je podnio misu“.

Prvi je tekst Rendić odlučila potpisati pod pseudonimom – „Berith“ – koji je bio hebrejska riječ za Savez između Boga i čovjeka. Zbog popularnosti koju je njezina rubrika ostvarila među katoličkim krugovima, „Berith“ je postalo njezino svojevrsno drugo ime. Uostalom, i u kasnijim su ju godinama njezine suradnje u „Glasu Koncila“ članovi uredništva često, gađeći veliko poštovanje prema njezinu pisanju, stilu i nastupu, oslovjavali su „Madamme Berith“.

Ugrađena drama osobne i obiteljske povijesti

U osamdesetak tekstova koji su do travnja 1967. objavljivani u rubrici „Mi, ovdje“ Rendić se bavila raznolikom tematikom. Opisivala je, romansirano,

svoje susrete sa siromasima i marginaliziranim. Govorila je o svojim „učenim ljudima“ svojeg vremena do kojih se ipak, kao i kod novozavjetnoga Nikodema, uz veliko strpljenje mogao pronaći put da im se progovori o stvarima vjere. Brojni njezini tekstovi s lakoćom se čitaju i danas – to su prije svega oni članci u kojima je tematizirala probleme s kojima se suočava obitelj, bavila se i rastavom brakova i općenito moralnim relativizmom. U mnogim je tekstovima govorila i o važnosti euharistije i ispunjedi. Kritizirala je i sveprisutnost psovke u svakidašnjem govoru. U tekstovima „Nju treba zvati Teodora“ i „Objećanje oca Mateja“ ugradila je vrlo vješto i dramatičnu osobnu i obiteljsku povijest.

Pretočila nadahnuća velikoga crkvenoga naučitelja u svoje vrijeme

Sam naziv rubrike, a onda i njezin „credo“, odredilo je promišljanje Aurelija Augustina. U tekstu „Vremena – to smo mi“ iz svibnja 1964. Rendić razrađuje promišljanja velikoga crkvenoga naučitelja u kontekstu u kojem su se našli katolički vjernici nakon 1945. Svojega sugovornika u tekstu „Berith“ hrabri Aurelijevom mišiju koju je on izrekao u dramatiči svojih dana, u razdoblju kada je kao biskup Hipona svjedočio opsadi Vandala. O tome svjedoči dijalog:

- Kad je to rekao? Pita on.
- Kad su Vandali opsjedali njegov grad. Kad su ljudi njegova svijeta očajavali gledajući kako im taj svijet izmiče ispod nogu. Tada je rekao: 'Teška vremena, strašna vremena, kažu ljudi. Ali vremena, to smo mi! Kakvi smo mi, takva su vremena!'
- Ne, kaže on. Ja se ne mogu poistovijetiti s vremenom koje me je slomilo.
- Niste izvan njega. Vi ste vrijeme. I ja. I mi svi. Vrijeme smo mi. I odgovornost je naša. I nada je naša."

Utrla put kojim se „Glas Koncila“ udaljio od sivila režimskih medija

Nada o kojoj je Rendić pisala brzo je zaživjela i na stranicama „Glasa Koncila“. Brzo nakon uvođenja njezine rubrike, ali i aktivnijega uključivanja u pisanje drugih priloga – Rendić je otada počela i aktivnije pratiti vijesti iz inozemstva, osobito događanja s Drugoga vatikanskoga koncila – list je poprimao novu, svježiju fizonomiju. „Glas Koncila“ brzo se udaljavao od biltenske forme. Već je u svojim prvim mjesecima ostvario zamah koji ga je svjetlosnim godinama udaljio od sivila i jednoličnosti ondašnjih medija, u kojima su stranicama dominirali plahtasti izyeštaji, svojevrsni referati partijskih vlastodržaca. Ali, nije sve moralno biti monotono, jednolično i jednoumno. I tu su svježinu brzo prepoznali čitatelji „Glasa Koncila“, lista koji je u svojim samim početcima prerastao okvre „običnih“ katoličkih novina i postao uopće jedini slobodni medijski glas, u sivilu koje se prostiralo od Szczecina na Baltiku do Trsta na Jadranu.

Uz rubiku „Mi, ovdje“, „Glas Koncila“ je postao obogaćen i učestalijim intervjuima, počelo se raditi i reportaže iz raznih dijelova ondašnje Hrvatske i dijelova Jugoslavije u kojima su živjeli Hrvati katolici. Pojavile su se i jedinstvene rubrike poput „Ljudi naših dana“. List je donosio i velik broj fotografija, a napredovao je i grafički, što je bio plod slikarskoga talenta urednika Pavlinića. Nadalje, Rendić je na neki način svojom netipičnom novinarskom formom u rubrici „Mi, ovdje“, utrla put stvaranju još jedne rubrike koja je u godinama komunizma proslavila „Glas Koncila“ – bila je to rubrika „Pisma seoskoga župnika“, također jedinstvenoga novinarskoga iznasašča, u kojoj je Živko Kustić u svojem *alter egu* „Don Juri“ na ironičan način prokazivao pravu narav jugoslavenskoga političkoga zlosilja.

„Prilazili su nam ljudi, osobito ženski svijet, hvaleći 'Berith'“

Oba protagonista koja su supokrenula „Glas Koncila“ – Pavlinić i Kustić – bila su iznimno zadovoljna što im je u samim početcima poput blagoslova došla Smiljana Rendić. Doprinos koji je svojom jedinstvenom rubrikom „Mi, ovdje“ Rendić dala početnom zamahu lista opisao je Pavlinić godinama nakon pada komunizma: „Te njezine priče odmah su doble široku publiku. Stizala su nam pisma pohvale. Promovirali smo GK po župama i prilazili su nam ljudi, osobito ženski svijet, hvaleći 'Berith'. To je pridonjelo širenju lista, osobito među mladima. Bilo je to nešto sasvim novo. U onoj ateističkoj klimi došlo je iznenada iz Crkve nešto jako svježe, zanimljivo, drukčije od starinskog propovijedanja, tu su bili živi ljudi koji svjedoče vjeru. I općenito za list dobivali smo pisma priznanja od intelektualaca, i od pravoslavaca iz Srbije... Želim reći da je Smiljana Rendić svojim pisanjem bila jedan od značajnijih čimbenika promicanja lista.“

Tekstovi koje je Rendić objavljivala u okviru rubrike „Mi, ovdje“ bili su ukoričeni u trima svescima – „Mi, ovdje“, „Crni šator“ i „Pisma Ignaciji“ – koji su doživjeli više izdanja.

Marino Erceg

(nastavlja se)

Fotografije: Arhiv Glas Koncila

Izvori za oris političkoga konteksta i biografskih crtica Smiljane Rendić:

- o Burilović Crnov, S. (2019.) „Smiljana Rendić: Katolička novinarka i pratiteljica Drugoga vatikanskoga koncila“. Doktorski rad. Sveučilište u Splitu.
- o Mihaljević, J. (2015.) „Liberalizacija i razvoj medija u komunističkoj Hrvatskoj 1960-ih i na početku 1970-ih“. *Društvena istraživanja*, 24, br. 2.
- o Miklenić, I. (2013.) *Pogledi u Glas Koncila*. Zagreb: Glas Koncila
- o Novak, B. (2005.) *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga

Tekst je dio niza „Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima“, a na Portalu HKV-a objavljen je u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti u 2024. godini Agencije za elektroničke medije. Prenošenje sadržaja dopušteno je uz objavu izvora i autorova imena.

Povezano

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (1)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (3)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (4)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (5)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (6)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (7)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (8)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (9)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (10)

ALSO ON PORTAL HRVATSKOGA KULTURNOG VIJEĆA**Senior Living Homes in Busevec May**

[Senior Living](#) | [Search Ads](#)

a day ago · 9 comments

Ž. Dogan - mišljenje: Što bi Hrvati trebali ...

3 days ago · 1 commen

Glavni zapovjednik NATO-a ...